

Posudek bakalářské práce Kateřiny Vincencové

Participativní výzkum motivace ke čtení u žáků třetího ročníku základní školy

1. Koncepce práce

Kateřina Vincencová předkládá explorativní bakalářskou práci na téma motivace ke čtení a kritérií výběru četby u žáků 3. ročníku ZŠ. Autorčina volba tématu je společensky záslužná, neboť kvantitativní šetření opakovaně poukazují na nesoulad mezi školní četbou a reálnými preferencemi dětí. Autorka se navíc rozhodla pro u nás dosud nezvyklý přístup k tomuto tématu, kdy motivaci a záliby dětí zkoumala kvalitativně a participativně. Své participanty zapojila v roli tazatelů v krátkých strukturovaných rozhovorech s vrstevníky, dala jim i autonomii ve volbě otázek. Práce tak reaguje na nejnovější trendy v etickém a respektujícím výzkumu s dětmi.

Práce je na bakalářskou úroveň relativně dlouhá, má přes 70 NS. Autorka v zájmu replikovatelnosti detailně popisuje a obhajuje veškeré svoje kroky, včetně volby klíčových pojmů. Díky tomu jsou teoretická a praktická část práce od počátku těsně provázány. Výzkumné otázky a vstupní očekávání k nim jsou explicitně formulovány a opírají se o odbornou literaturu. Tam, kde autorka kvalitativní data kvantifikuje, definuje vstupní (nezávislé) proměnné. Argumentace se odvíjí logicky, je vyvážená a terminologicky důsledná. Autorka musela vzhledem k induktivnímu postupu provést celou řadu redukcí, které plně zdokumentovala. K zjištěním se vážou konkrétní závěry pro praxi.

Hodnocení: A

2. Metodologie

Autorka si samostatně vyvinula kreativní pomůcky pro participativní sběr dat a promyslela jeho realizaci. Perspektivu dětí doplnila o pozorování a rozhovor s vyučující. Získaná data pak zpracovala mnoha způsoby: provedla tematickou analýzu, otevřené, axiální a selektivní kódování, kategorizaci knižních titulů, kvantitativní ověřování vlivu vstupních proměnných (gender, účast ve čtenářském kroužku) či vizualizaci konverzačních sítí. Postup v těchto krocích je solidní a opírá se o literaturu. K tomu autorka dále zpracovala například i hodnotící adjektiva užívaná participanty či působení jednotlivých dětských výzkumníků. Po celou dobu

v práci zároveň reflektuje, jak výzkum probíhal a jak na něj děti reagovaly. Na ploše 70 NS tak poskytuje komplexní, ale přehledný obraz výzkumu i dat.

Metodologicky mám několik vesměs drobných výtek. Vzhledem k reflektujícímu pojetí předkládaného výzkumu je škoda, že autorka přímo nehovoří o jeho etickém rozměru. Dále některé kroky ve zpracování dat, například pseudonymizace či rozhodnutí prezentovat tematickou analýzu ve spojení s genderovým hlediskem, vyplývají z práce spíše implicitně. Není také jasné, proč se o kritériu „Název knihy“ mluví v oddílu o vizualitě. Bylo by lepší tyto kroky stručně okomentovat. Konečně sekce „Diskuse“ a „Závěry pro praxi“ vůči sobě nejsou zcela logicky definovány, praktické závěry figurují již v „Diskusi“.

Hodnocení: A-B

3. Práce s odbornou literaturou

S odbornou literaturou autorka pracuje dobře, efektivně ji syntetizuje a odděluje citace od parafrází a vlastního výkladu. Neopomíná mapovat český výzkum, byť její práce v ČR podle všeho nemá metodologického předchůdce. Jako vzor pro svůj postup si zvolila inovativní studii McGeown et al. (2020), kterou však ještě adaptovala. Správně se k ní tedy vrací v teoretické i výzkumné části a důsledně vytyčuje svou vlastní metodologickou pozici vůči ní i ostatním titulům. Informace o výběru knih ve školní praxi bohužel čerpá převážně z práce Gejgušové (2011); tu by vzhledem k jejímu stáří bylo vhodné doplnit například o zprávy ČŠI z šetření PIRLS, jež ostatně figurují i v seznamu literatury.

Hodnocení: A

4. Formální úroveň práce

Práce je napsána konzistentním stylem a funkčně zapojuje grafické prvky. Oceňuji částečné využití první osoby jednotného čísla, jímž se přiznává subjektivní povaha participativní práce, aniž by celkové vyznění textu ztrácelo na věrohodnosti. Narazila jsem na několik nezvyklých, respektive chybných formulací („přikračovali“, „problematickým místem ... se projevil“, „požadavcích, které kladou četbě“), jazyková úroveň práce je však celkově adekvátní.

Hodnocení: A

5. Celkové hodnocení

Práci považuji za metodologicky i sociálně uvědomělou a vidím v ní potenciál pro další výzkum, který už se bude moci řídit přesnějšími otázkami. Autorka projevila velkou míru samostatnosti a učenlivosti. Přinesla do českého prostředí netradičně demokratický výzkumný postup, dostála jeho nemalým nárokům a data zpracovala bezpředsudečně a s ohledem na praxi. Práce splňuje požadavky na bakalářskou práci, hodnotím ji známkou „výborně“.

6. Závěrečné otázky

K obhajobě mám tento dotaz:

Získaná data (Graf 4) naznačují, že děti se při samovolném výběru knih řídí vizualitou minimálně stejně často jako textem. Toto zjištění však blíže nefiguruje v závěrečných oddílech práce – s výjimkou konstatování, že je vhodné dětem nabízet komiksy. Jaká možná další doporučení pro výukovou praxi z tohoto zjištění plynou?

V Praze dne 24. května 2023

Dr. Anežka Kuzmičová

Ústav českého jazyka a teorie komunikace

FF UK